

massen, men ogsaa over de paagældende Arealer eller Jorden som Helhed. Denne maa altsaa *erhverves* af Staten, og saafræm en saadan Erhvervelse ikke sker ved mindelig Overenskomst, vil den kunne finde Sted ved Ekspropriation.

Hovedresultatet af den foretagne tekniske Undersøgelse gaar ud paa, at omtrent to Trediedele af Tørvemassen — der paa de ca. 4 100 ha af Mosen, som tænkes erhvervet af Staten, har en Mægtighed af 0,9—5,1 m og i Gennemsnit udgør nøjagtig 3 m eller 8,3 Mill. t Tørstof, svarende til ca. 5 Mill. t Stenkul —, nemlig det øverste løse Sphagnum- eller Hundekøddag, er af en saa let og voluminøs Beskaffenhed, at det ikke som Brændsel kan bære Transport i længere Afstand fra Mosen, men maa anvendes til Opbrænding i Virksomheder paa Stedet eller benyttes til Tørvestrøelse, hvortil det er særdeles vel egnet, idet det gennemsnitlig har en absolut Vandugsningsevne af 18,5 Gange Tørstoffets Vægt, og der er Materiale nok til Fremstilling af ca. 100 Mill. Baller Strøelse, medens det nederste Lag, der er af en noget vekslende Tykkelse, bestaar af fastere, gennemgaaende god Brændtørv, der lader sig transportere og anvende som Handelstørv udenfor Mosen. Den tidligere Plan om, at Transporten af Vildmosetørv væsentlig skulde finde Sted med Skib eller Baad ad Kanaler til Limfjorden og videre til Forbrugsstedet som Brændsel, maa derfor opgives, og Tørvemassens Udnyttelse i alt væsentligt baseres dels paa Produktion af Tørvestrøelse, dels og navnlig paa Forbrænding paa Stedet til Drift af store industrielle Virksomheder, af hvilke et elektrisk Højspændingsværk til Forsyning af de nærliggende store Byer og industrielle Anlæg med Elektricitet kommer i første Række, men dernæst ogsaa Glasværker, Metal- eller Staalværker o.l. De foretagne Undersøgelser og Beregninger gør det sandsynligt, at en saadan Anvendelse af Vildmosetørv som Brændselmateriale vil være fordelagtigere end Brugen af Kul, saa længe disses Pris overstiger ca. 30 Kr. pr. Ton, og da det er sandsynligt, at Kulpriserne i lange Tider vil ligge betydeligt over dette Niveau, er der formentlig gode Betingelser til Stede for, at de store Værdier, Vildmoserne rummer, med Fordel vil kunne udnyttes paa en for Samfundet betydningsfuld Maade. Og til Løsning af den Samfundsopgave, som her foreligger, er det efter Regeringens Opfattelse nødvendigt, at Staten træder hjælpende til.

Planen for Store Vildmose gaar da foreløbig efter de ifølge Undersøgelserne foreliggende Muligheder i sine Hovedtræk ud paa følgende:

Staten erhverver af den urørte Mose ca. 4 100 ha, hvoraf ca. 1 200 ha i den sydøstlige Del tilhører ca. 60 mindre Lods-ejere i Aalborg Amt, medens Resten, ca. 2 900 ha, tilhører Stamhuset Birkelse og er beliggende med ca. 2 300 ha i Aalborg Amt og ca. 600 ha i Hjørring Amt. Langs Omkredsen af det Areal, der foreslaas erhvervet af Staten, og som saa vidt muligt maa begrænses af de nu eksisterende Bje-domsskel, efterlades Arealer med en saa stor Tørvemasse, at Omegnens private Lodsejere har tilstrækkeligt til Tørveproduktion til Hjemmeforbrug i ca. 100 Aar.

Tørvelaget paa Statens Areal afdrives af private ved Anlæg af et elektrisk Højspændingsværk og eventuelt andre Værker, hvortil i alt udlægges ca. 3 000 ha Mose, samt ved Produktion af Handelstørv, hvortil der udlægges ca. 550 ha. Staten anlægger de for Afvandingen og Driften nødvendige Hovedvandløb udenfor Mosen og deltager i Anlæg af Veje og Jernbaneforbindelser til Virksomhederne. Tørvelaget afdrives til den mineralske Bund i Parceller saaledes, at der sluttelig ved bænkevis Afgravning og Tilbagekastning af en Del af Hundekøddaget paa den helt afgravede Bund efterlades et passende mindre Lag af dette organiske Materiale, som sammen med Mineraljord fra Undergrunden, der hovedsagelig bestaar af Sand med vekslende Indblanding af Dynd eller Slam og Ler eller Kalk, kan danne den fremtidige Kulturjord paa de afgravede Arealer. For at disse kan efterlades i en for landbrugsmæssig Drift vel egnet Tilstand, maa det kræves af de paagældende private Virksomheder, at Afdrivningen finder Sted paa denne Maade efter nærmere af Ministeriet fastsatte Regler. Ved at føre Ry Aa ind over de afdrøvede Arealer fra Nordøst til Sydvest kan disse forsynes med frisk Vand og vandes i alt ønskeligt Omfang.

Forinden de industrielle Anlæg til Afdrivning i det store finder Sted, maa det dog anses for formaalstjenligt straks at søge Erfaring om den paatænkte Afdrivningsmaades Brugbarhed ved at søge anlagt et Glasværk med et aarligt Forbrug af ca. 7 000 t Tørv paa 300 ha. Endvidere paatænkes der anlagt en Tørvestrøelsefabrik paa ca. 250 ha med en Aarsproduktion af ca. 80 000 Baller Tørvestrøelse. Staten deltager i Anlæg af Jernbanefor-